

ÖSSZEFOGLALÁS

A termesztett rózsza a világ egyik legintenzívebben használt és legváltozatosabb virágzó díszcserjéje. Nemesítésében hazánk is jelentős szerepet játszik: az utóbbi évtizedekben Márk Gergely nemesítő munkássága révén több mint 600 rózsafajta és fajtajelölt jött létre.

Ezt a teljesítmény elismerve munkámban azt a célt tűztem ki, hogy a gyakorlati kertészet igényei szerint értékeljem a hazai ágyásrósák dekorativitását. Ehhez olyan új vizsgálati módszereket kívántam kidolgozni, melyek a virágzás szubjektív esztétikai értékét mérések alapján, numerikusan és reprodukálhatóan tudják leírni.

Ebből a célból 2002. és 2009. között 28 ágyásrózsa-fajta virágzásdinamikáját és virágjának esztétikai értékét vizsgáltam. A rózsafajták közül 23 Márk Gergely által nemesített polianta és floribunda fajta volt, ezek mellett kontrollként 5 külföldi származású ágyásrózsa fajtát értékeltem. A szabadföldi felvételezéseket Budapest környékén, három eltérő ökológiájú helyszínen végeztem: Budatétényben, Margitszigeten és Törökbálinton.

A fajták virágzásdinamikáját virágzásintenzitási kategóriákkal mértem fel, amit a virágok által fedett lombfelület %-ába számoltam át, a méréseim által kapott $Y=0,004 \cdot 2^X$ regressziós képlet alapján. Az éves virágzásdinamikai görbéket 12 indexszel jellemeztem, melyek a fajták átlagos virágzásintenzitását, a maximális virágzásintenzitását, a virágzás koraiságát, a hosszát és a virágzási hullámok idejét írják le. Ennek alapján a fajtákat statisztikailag értékelni tudtam és 6 jellegzetes virágzásdinamikai típust tudtam elkülöníteni.

A virág dekorativitásának értékelésére egy teljesen új módszert dolgoztam ki. A virágzást reprodukciós fenológiai részstádiumokra bontottam, és fajtánként lemértem ezek napokban mért átlagos hosszát. A fontosabb fenológiai stádiumokban CIE LCh pszicho-kromatikus színrendszerben felvételeztem a szirmok színét. Ebből CIEDE₂₀₀₀ kromatikus differencia-számítási eljárással megbecsültem a különböző fenofázisú virágok színének esztétikai értékét. Kiszámítottam az egyes fenológiai fázisokban a virág átlagos látható felületét, melyet virágalkattól függően henger vagy kúppalást felülettel modelleztem. A három paraméterből összesített dekorativitási pontérték néven mutatószámot képeztem a $D_{\bar{v}} = \Sigma(A_i \cdot (15 - \Delta E_{00i})_i)$ képlet segítségével, melyet egymást követő fenológiai fázisok 3 tartományára számítottam ki: a teljes virágzás időtartamára, a virágzás dekoratív szakaszának időtartamára, és a virágnyílás csúcspontjára.

A kidolgozott módszerek révén lehetővé vált mind a virágzásdinamika, mind a virágdekorativitás egzakt leírása és reprodukálható értékelése. Ennek alapján a magyar nemesítésű fajták közül legmagasabb esztétikai értéke a vörös ágyásrósáknak volt, melyek közül a 'Déva' és a 'Munkács' bizonyult a legértékesebbnek. A fehér floribundák között egyértelműen a 'Szent Margit' volt a legdekoratívabb, az összes, vizsgált magyar nemesítésű fajta közül ez volt a legértékesebb. A sárga floribundák majdnem minden tulajdonságban gyengébbek voltak a többi vizsgált fajtánál, a 'Domokos János emléke' azonban több tulajdonságában is kiemelkedett ebből a csoportból. A rózsaszín fajták közös jellemzője az igen jelentős heterogenitás volt, a 'Déryné' tekinthető a legértékesebbnek közülük. A tarka polianták közül a 'Verecke' felülmúlta a többi hasonló fajtát nagyfokú tarkaságával.

Az egzakt mérések alapján történt numerikus kiértékelés szerint a hazai fajták számos tulajdonságukban bizonyultak értékesebbnek a kontrol rózsáknál. A virágzásdinamikai és a virágdekorativitási értékek alapján a legdekoratívabb virágzású, Márk Gergely által nemesített ágyásrózsa fajták a következők voltak: 'Szent Margit', 'Déva', 'Munkács', 'Báthory István emléke' és 'Petőfi Sándor emléke'. Ezek a fehér színű első fajta kivételével mind vörös virágúak, polianta és floribunda fajtacsoportúak.